

Od priloga koji su po svom sadržaju na periferiji folkloristike ističemo članak *Wolfganga Mohra* o fiktivnom i realnom vremenu u izvođenju pripovijetke i drame, koji se odlikuje ne samo znanstvenim nego i finim esejističkim kvalitetama.

Maja Bošković-Stulli

STUDI IN ONORE DI CARMELINA NASELLI, vol. I—II. Università di Catania, Facoltà di lettere e filosofia, 1968, 463 i 319 str.

Kad se Carmelina Naselli pojavila pred znanstvenim skupom domaćih i stranih folklorista na Cetinju godine 1963. za vrijeme rada IX kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije sa svojim referatom »Folclore e narrativa« (Folklor i pisana pripovjedačka umjetnost) pa se u njemu u najosnovnijim crtama osvrnula na veze između talijanskog folklorista i pripovjedačke umjetnosti proznih pisaca, svojih zemljaka Boccaccia, Verghe, D'Annunzija i Deledde, nije bilo teško zaključiti da je ona vrstan poznavatelj i jednog i drugog dijela književnog stvaralaštva na Apeninskom poluotoku.

Na samom početku velikog zbornika koji obuhvaća dva pozamašna sveska, a posvećen je njoj u čast u povodu njezina umirovljenja, nalazi se popis svih radova koje je ona objavila od godine 1918. do godine 1967. U tom se popisu može vidjeti kako je ona dosta i truda i znanja posvetila proučavanju veza i utjecaja između folklorista i pisane književnosti ne zapaštajući pri tome, dakako, ni ostale umjetnosti u vezi s folklorom. Pa onako kao što je bilo široko zanimanje C. Naselli pri proučavanju folklorista u vezi s ostalim umjetnostima a posebno s onom pisane književnosti, tako je i sam zbornik njoj u čast složen na isto tako širok način.

Ali u tome obilju radova (ima ih 43 na broju) ja ću se s obzirom na karakter našeg godišnjaka osvrnuti samo na neke od onih priloga (kad zbog ograničena prostora ne mogu na sve) koji se isključivo bave folklorom književnošću, bez obzira na to kojemu narodu autor pripada. Budući da u ovom zborniku nisu sudjelovali samo Talijani nego i predstavnici nauke o folklornoj književnosti drugih naroda (npr. Francuza, Španjolaca, Portugalaca), naravno da ću na prvom mjestu spomenuti rad jednog našeg domaćeg proučavača književnog folklorista, Slovenca *Milka Matičetova*, koji je također prisutan u ovom zborniku, i to s jednim od najboljih radova u čitavoj ovoj publikaciji. Njegov rad nosi naslov »Il furto del fuoco a Resia, in Sardegna e nel mito prometeico« (Krađa ognja u Reziji, na Sardiniji i u mitu o Prometeju). Vrijedno je istaknuti na kako je zgodan i uvjerljiv način slovenski književni folklorist iznio kako se, zahvaljujući vremenskim nepogodama (visoko napao snijeg) u Osojani u Reziji, uspio upoznati s pričom koju mu je kazivala jedna starica. Pomoću te je priče, unatoč kristijanizaciji glavnog junaka u njoj, došao njezinim postupnim povezivanjem s ostalim pričama i legendama — pa makar i iz drugih sredina i doba — do poganskog mita o vatri koju je Prometej bio ugrabio od moćnih sila svijeta da bi ljudski rod spasio od studeni.

Među vrlo uspjele radove u ovom svečanom zborniku spada i »La canzone dell' Avvelenato nella tradizione popolare italiana« (Pjesma u talijanskoj

narodnoj predaji o onome koga su otrovali) talijanskog književnog folklorista *Giovannija B. Bronzinija*. Pošto je označio u kojim se sve pokrajinama Italije taj motiv kretao (a među njima naveo je i jednu našu pokrajinu: Istru), Bronzini prilazi podrobnijem ispitivanju pojedinih varijanata toga motiva, iznoseći pri tome pojedina odstupanja od uobičajenog sadržaja u nekima od tih inačica, koja su tu pjesmu u nekim slučajevima znala osiromašiti, a u drugima obogatiti.

Veoma je vrijedan i zanimljiv i onaj prilog koji nosi naslov »Il tema del 'Tempo illusorio' nella narrativa tradizionale« (Tema 'Prividnog vremena' u narodnom pričanju), a pripada talijanskom književnom folkloristu *Sebastianu Lo Nigru*. To je ono vrijeme u koje je netko poduzeo neki put (obično u nezemaljske ili ako je već na zemlji u začarane prostore) pa mu se to vrijeme učinilo znatno kraćim nego je uistinu bilo. I taj krivi zamišljaj vremena takav putnik redovito otkriva pri povratku, kad vidi da se sve ono što je bio za sobom ostavio stubokom izmijenilo. Većinom ode kao mlad čovjek a vrati se kao starac, ukoliko mu za tog izbivanja i čitavo povijesno razdoblje kojem je pripadao ne izmakne u cjelini. U hrvatskoj pisanoj poeziji takav je motiv obradio Ivan Trnski u pjesmi »Rajska ptica«, nazvavši taj svoj umotvor legendom.

Paolo Toschi, jedan od doajena talijanske književne folkloristike, zabavljen je u svom prilogu »Ultime tracce di antiche canzoni, Parsonarella« tragovima starinskih kancona pisane talijanske književnosti u pučkom sjećanju današnje Italije.

Među talijanskim književnim folkloristima nalazi se i *Alberto M. Cirese*, nama poznat sa svog boravka u Varaždinu godine 1957. Tada je on, naime, sudjelovao na Kongresu folklorista Jugoslavije (vidi zbornik u kojem se nalaze svi radovi s toga kongresa, objavljen g. 1959. u Zagrebu). Tom prilikom Cirese je govorio o naricaljkama Hrvata pokrajine Molise u Italiji. U zborniku posvećenu C. Naselli on piše o »stornellu«, posebnom obliku talijanske narodne poezije.

Tko se neće sjetiti čitajući prilog *Antonina Uccella* »Proverbi calendariali brianzoli« (Narodne poslovice kalendarskog karaktera iz Brianze) i nekih naših poslovice u stihovima i sa srokovima kao što su i te talijanske iz okolice Coma, koje govore o vremenu u povodu dana posvećena nekom svecu, kao što je npr. i ova:

Sveti Matija
led razbija

ili:

Od Lovrenca
svaka voda 'z zdenca

itd.

U prilogu »Exempla e tradizioni nelle prediche di un frate trapanese del seicento« (Primjeri i narodne predaje u propovijedima jednog fratra iz Trapanija koji je živio u sedamnaestom stoljeću) *Gaetana Perusinija* podvrgnut je potanjem ispitivanju rukopis redovnika Antonija Mostazza. Taj rukopis, koji se sastoji od nacрта i shema za prodike koje je fra Antonio držao na latinskom

i talijanskom jeziku, krije u sebi neke tragove pučkih predaja i vjerovanja. Odmah na početku ovog svog priloga Perusini se tuži kako je u Italiji, za razliku od Njemačke, iako se već dugo vremena zna za veliku važnost starinskih propovijedi i zbirki primjera čudorednog značenja — bilo kao dokumentata legendi, basana i pripovijedaka, bilo kao svjedočanstava o običajima i proslavama pučkih svetkovina — malo šta urađeno na ispitivanju tih propovijedi i zbirki. Pišući o fra Antonijevu rukopisu, Perusini utvrđuje da su njegove propovijedi zanimljive i s gledišta narodnog vjerovanja a i s gledišta povijesti novelističkih sadržaja koji se mogu naći u njegovim primjerima.

Među prilogima Netalijana, osim onog Matičetova, koji sam već posebno istaknuo, ističe se svojom uspješnošću i rad *Rogera Pinona* »Les crécelles de la semaine sainte a Fleurus en Hainaut« (Čegrtaljke za vrijeme velike sedmice u Fleurusu u Hainautu). No taj rad je više etnografskog značenja nego folklornoknjiževnog, pa se zato neću upuštati u njegov potanji prikaz.

Olinko Delorko

KACIĆ. Zbornik Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja. Urednici: o. JOSIP SOLDI i o. KARLO JURIŠIĆ. God. II, Split 1969, 413 str. + 8 slika na tablama.

U drugoj knjizi novopokrenutog splitskog godišnjaka *Kačić* ima nekoliko priloga koji su zanimljivi i za proučavače domaćeg književnog folklor. Ti su prilozi: »Kačićev 'Razgovor ugodni naroda slovinskog' — Susret srednjeg vijeka i modernog patriotizma«, »Junačke narodne pjesme iz Imotske krajine« i »Majka Božja u hrvatskim narodnim pjesmama«. Prvome je prilogu autor Ivan Pederin, drugome dr o. Karlo Kosor, a trećemu dr o. Jeronim Šetka.

Čitajući prvi od tih priloga, koji se samo jednim dijelom dodiruje književnog folklor, sjetio sam se nekih sudova hrvatskog književnog povjesnika dra Franje Fanceva, sudova što ih je on možda više iznosio u razgovorima sa svojim najmilijim slušačima ili s bliskim poznanicima koje su zanimali književni problemi kao takvi nego što bi ih bio razvijao u svojim objavljenim spisima. Ti su sudovi sadržavali mišljenje da romantički pokret u našoj književnosti ne počinje s piscima hrvatskog preporoda početkom XIX stoljeća, nego u XVIII stoljeću s Andrijom Kačićem-Miošićem kao autorom pjesmarice »Razgovor ugodni naroda slovinskoga«. Nepobitno je, naglašavao je Fancev za tih razgovora, da Kačićovo glavno djelo ima prosvjetiteljskih elemenata i da su ti elementi došli do posebna izražaja u njegovu nastojanju da mu svaki događaj oblikovan stihom bude povijesno utvrđen (a vidjelo se kasnije kako je bio utvrđen) pa da kao takav posluži pouci puka, ali Kačićeva slika sebe kao pjesnika koji nam te događaje opjevava bila je, nema sumnje, shvaćena na sasvim romantičan način. A na kraju i intonacija većine njegovih pjesama, a da i ne spominjemo one koje su bile prave narodne, bila je i pored tražene istinitosti opjevanih događaja, do kojih je on došao na taj način što ih je »vadio iz knjiga latinskih, talijanskih i hrvatskih, iz različitih pisama, karata, diploma, dukata, atestata, davorija i svidodžba staraca, redovnika i svitovnjaka« kako nam on to sam izravno iznosi u *Pridgovoru*, sasvim romantična. Tek što ta romantičnost nije proizlazila samo iz deseteračkog stiha kao isključivo naj-